

KORSPECIFIKUS TERMÉKENYSÉGI ARÁNYSZÁM

A termékenység kiszámítható bizonyos korú nőkre is annak érdekében, hogy a gyermekvállalási magatartás életkor szerinti változását leírjuk vagy időben összehasonlítsuk. A fogalmat ezrelékben szokás megadni. A viszonyítási alap ilyenkor az anya életkorával azonos korú vagy korcsoportú népesség évközepe száma.

Számítási példa:

$$\frac{\text{Az adott évi 20–24 éves nőkre jutó élveszületések száma}}{\text{20–24 éves női évközepe népesség}} \times 1\,000 = \frac{12\,798}{305\,700} \times 1\,000 = 41,9$$

Magyarországon 2013-ban a 20–24 évesek korszpecifikus termékenységi arányszáma 41,9 ezrelék volt, vagyis ezer 20–24 éves nőre majdnem 42 élveszületés jutott. A 30–34 évesek körében ugyanez az érték 80,1 ezrelék volt, tehát csaknem a duplája.

TELJES TERMÉKENYSÉGI ARÁNYSZÁM (TTA)

A teljes termékenységi arányszám az egyik leggyakrabban használt termékenység mutató. Azt mutatja meg, hogy ha az adott év termékenységi adatai állandósulnának, akkor egy nő élete folyamán átlagosan hány gyermeknek adna életet. A keresztmetszeti adatokat kivetítve megnézzük, hogy amennyiben egy nő életútja során olyan eséllyel vállalna gyermeket, mint ami az adott időszakban termékeny életkorban lévő nők gyermekvállalási hajlandóságát jellemzi, akkor összesen hány gyermeke születne. A táblázat mutatja, hogy az előző szócikkben ismertett korszpecifikus termékenységi arányszámok segítségével hogyan számoljuk ki a TTA-t.

A valóságban természetesen nem eszerint alakul egy nő életútja, és mivel a korszpecifikus termékenységi arányszám évről évre változik, a TTA is változik. A 2014-ben 20–24 évesek későbbre halaszthatják a gyermekvállalást, mint az 1999-ben 20–24 évesek és ez lecsökkentheti a 2014-ben számított TTA-t, de néhány év múlva a tényleges gyermekvállalásuk után megemelheti a mutatót. A TTA tehát érzékeny a gyermekvállalás időzítésének változásaira, amely az arányszám ingadozását eredményezheti a különböző években, és ezzel fontos tisztában lennünk. Ugyanakkor a termékenységi viszonyokat még akkor is ez az indikátor jellemzi a legátfogóbban, ha éppen azon időszakokban, amikor a gyermekvállalás időzítésében változások következnek be, torzítások jellemzik is. Nemzetközi összehasonlításokban is legtöbbször a TTA-t használjuk.

Számítási példa: teljes termékenységi arányszám Franciaországban, 2011

Női korcsoportok	(1) Női évközepi népesség	(2) Adott évi elveszületések száma	(3) Termékenységi arányszám (2)/(1)
15–19	1 949 853	20 660	0,011
20–24	1 992 745	121 171	0,061
25–29	2 012 309	266 109	0,132
30–34	2 040 492	257 488	0,126
35–39	2 189 838	127 319	0,058
40–44	2 275 497	29 641	0,013
45–49	2 306 042	1 568	0,001
			A 3. oszlop összege = 0,402
			TTA = 0,402 × 5 = 2,008

Forrás: Eurostat.

A teljes termékenységi arányszám Franciaországban, 2011-ben 2,008 volt.

A harmadik oszlop összegének 5-tel való szorzására azért van szükség, mert a gyermekvállalás esélyét vagy kockázatát öt korévre vonatkozóan adtuk meg minden korcsoportban.

Franciaország a 2 feletti teljes termékenységi arányszámmal európai összehasonlításban az egyik legmagasabb termékenységű ország. A teljes termékenységi arányszám a legtöbb fejlett országban 2 alatti, Magyarországon 2011-ben 1,24; 2014-ben 1,41 volt.